

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА
У КРАГУЈЕВЦУ

ПРИМЉЕНО: 25.04.17			
Ор. ред.	Број	Прилог	Вредност
05	5336		

**1. Одлука Већа за медицинске науке Универзитета у Крагујевцу о формирању
комисије за оцену завршене докторске дисертације**

На седници Већа за медицинске науке Универзитета у Крагујевцу, одржаној 05.04.2017. године, одлуком бр. IV-03-374/19, формирана је Комисија за оцену и одбрану завршене докторске дисертације под називом „Утицај образаца потрошње здравствених услуга на самопроцену здравља и задовољство грађана здравственом заштитом у Републици Србији“ кандидата др Наташе Миломира Михаиловић у следећем саставу:

1. Проф. др Сања Коцић, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Социјална медицина, председник;
2. Проф. др Нела Ђоновић, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Хигијена са медицинском екологијом, члан;
3. Проф. др Биљана Миличић, ванредни професор Стоматолошког факултета Универзитета у Београду за ужу научну област Медицинска статистика и информатика, члан;
4. Доц. др Ирена Костић, доцент Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Патолошка физиологија, члан;
5. Др Немања Ранчић, научни сарадник Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду за ужу научну област Фармакологија, члан;

Комисија је прегледала и проучила докторску дисертацију Наташе Миломира Михаиловић и подноси Наставно-научном већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

2.1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области

Докторска дисертација кандидата др Наташе Миломира Михаиловић под називом „Утицај образаца потрошње здравствених услуга на самопроцену здравља и задовољство грађана здравственом заштитом у Републици Србији“, урађена под менторством проф. др Михајла Јаковљевића, ванредног професора Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Фармакологија и токсикологија, представља оригинално испитивање које се бави утврђивањем утицаја образаца потрошње здравствених услуга на самопроцену здравља и задовољство грађана здравственом заштитом у Републици Србији у периоду 2006-2013. година. Основне претпоставке студије биле су да је у анализираном периоду дошло до пада задовољства корисника здравственом службом и погоршања здравственог стања испитаника по сопственој процени (самопроцена здравља).

Здравствена заштита представља организовану и свеобухватну делатност друштва чији је основни циљ очување и унапређење здравља грађана. Реформа здравственог система у Србији почиње у периоду транзиције крајем 80-тих година прошлог века, а подразумева решавање структурних и функционалних питања, питања људских ресурса, финансирања, организовања и доступност здравствене заштите, у циљу изградње једног опште прихваћеног и одрживог система. Анализа реформи здравствених система и процена квалитета пружене здравствене заштите врши се помоћу индикатора за субјективну и објективну процену. Два најчешћа индикатора за субјективну процену су: задовољство корисника здравственом заштитом и самопроцена здравља. Задовољство корисника здравственом заштитом огледа се у свеопштем, оптималном квалитету пружене здравствене услуге који одговара потребама пацијента у датом тренутку. Самопроцена здравља подразумева не само оцену тренутног здравственог стања, већ индивидуалну евалуацију различитих димензија здравља – физичку, емотивну и социјалну.

Ова дисертација представља оригиналну и јединствену студију поређења утицаја образаца потрошње здравствених услуга на самопроцену здравља и задовољство корисника здравственом заштитом у периоду 2006-2013. година у Републици Србији. Резултати дисертације указују на пораст задовољства испитаника здравственом службом. Поређење задовољства здравственим услугама пруженим у државном и

приватном сектору показује да су испитаници задовољнији здравственим услугама пруженим у приватном сектору. Старији испитаници, особе женског пола, мање образовани, незапослени, сиромашни задовољнији су здравственим системом, док испитаници који нису остварили потребни облик здравствене заштите услед постојања дуге листе чекања, удаљености здравствене установе, или из финансијских разлога мање су задовољни системом здравствене заштите. Самопроцена здравља у анализираном периоду расте. Најјачи предиктори самопроцене здравља испитаника у 2006-тој години били су здравствено стање испитаника и степен коришћења здравствених услуга, а у 2013-тој години социодемографске карактеристике и информисаност испитаника.

Дисертација кандидата др Наташе Миломира Михаиловић допринела је бољем разумевању значаја субјективних индикатора (задовољство корисника здравственом заштитом и самопроцена здравља) у побољшању квалитета здравствених услуга, дефинисању предиктора и сагледавању правца у коме реформа здравственог система Републике Србије иде.

Из свега горе наведеног Комисија закључује да је приложена докторска дисертација оригинални допринос у области превентивне медицине и јавног здравља.

2.2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Прегледом литературе и увидом у биомедицинске базе података „*PubMed*“, „*Scholar.google*“, „*Cochrane database of systematic reviews*“ помоћу кључних речи „*Health services*“, „*Satisfaction with health care*“, „*Self-assessed health*“, „*Factors associated with patient satisfaction*“, „*Health reform*“, „*Healthcare quality indicators*“, „*Low and middle income countries*“, као и одговарајућом претрагом у домаћој бази часописа „*SCIndeks*“, наилази се на студије које се баве испитивањем фактора који утичу на задовољство корисника здравственом заштитом и самопроцену здравља. Међутим, прегледом литературе нису пронађене студије које су испитивале правац кретања реформи здравственог система земље у транзицији кроз анализу промена задовољства корисника здравственом заштитом и самопроцене здравља поредећи истовремено податке два, или више Национална истраживања здравља. Досадашње студије базирале су се на анализи појединачних фактора који утичу на горе поменуте индикаторе, тако да је ово прво истраживање урађено у нашој земљи које анализира тренд промене задовољства и самопроцене испитаника у време реформи здравственог система.

На основу свега наведеног, Комисија констатује да докторска дисертација кандидата др Наташе Миломира Михаиловић под насловом „Утицај образаца потрошње здравствених услуга на самопроцену здравља и задовољство грађана здравственом заштитом у Републици Србији“, представља резултат оригиналног научног рада.

2.3. Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области

А. Лични подаци

Др Наташа Миломира Михаиловић рођена је 25. фебруара 1977. године у Крагујевцу. Медицински факултет Универзитета у Крагујевцу завршила је 2004. године са просечном оценом 9,46. Током студија више пута је награђивана „Похвалама за изузетне успехе постигнуте на основним студијама“. Носилац је стипендије "Академик Драгослав Срејовић", као и стипендије Владе Краљевине Норвешке "15 милиона за 500 најбољих студената".

Академске докторске студије на Факултету медицинских наука у Крагујевцу, смер Превентивна медицина, уписала је школске 2010/2011 године, а усмени докторски испит са оценом 10 положила је 2013. године.

У периоду од 2005-2010. године радила је у компанији *Hemofarm d.o.o.* на пословима сениор менаџера. Од фебруара 2010. године запослена је у Институту за јавно здравље Крагујевац, у Центру за биостатистику и информатику. На Медицинског факултета Универзитета у Београду 2010. године уписала је специјалистичке студије из Медицинске статистике и информатике. Специјалистички испит из Медицинске статистике и информатике положила је 2010. године.

Све време трајања специјалистичког стажа (2010-2013. година) у својству сарадника волонтера учествовала је у извођењу практичне наставе из предмета Медицинска статистика и информатика студентима треће године Медицинског факултета Универзитета у Београду.

Поседује вештине рада на рачунару и служи се енглеским језиком

Б. Списак објављених радова (прописани минимални услов за одбрану докторске дисертације)

Кандидат, др Наташа Миломира Михаиловић објавила је већи број радова у научним часописа националног и међународног ранга индексираним на SCI листи, чиме је испунила услов за одбрану докторске дисертације.

Списак радова у часописима индексираном на SCI листи:

1. **Mihailovic N**, Kocic S, Trajkovic G, Jakovljevic M. Satisfaction with Health Services among the Citizens of Serbia. *Front Pharmacol.* 2017; 9(8): 50. doi: 10.3389/fphar.2017.00050 **M21**
2. **Mihailović N**, Trajković G, Simić-Vukomanović I, Ristić S, Kocić S. Agreement between admission and discharge diagnoses: analysis by groups of international classification of diseases, X revision. *Vojnosanit Pregl* 2016; 73(12): 1125–1131. **M23**
3. Vasiljevic D, **Mihailovic N**, Radovanovic S. Socioeconomic Patterns of Tobacco Use—An Example from the Balkans. *Front Pharmacol.* 2016; 19 (7): 372. doi: 10.3389/fphar.2016.00372 **M21**
4. Živaljević Z, Živić Lj, **Mihailović N**, Živković M, Vorkapić B, Baletić N. Treatment of sudden sensorineural hearing loss with hyperbaric oxygenation - our experience. *Vojnosanit Pregl* 2017; 74(2): 156–160. **M23**
5. Radević S, Radovanović S, Đonović N, Simić-Vukomanović I, **Mihailović N**, Janićijević K, Kocić S. Socioeconomic inequalities and non-communicable diseases in Serbia: National health survey. *Vojnosanitetski pregled* 2017 doi:10.2298/VSP160329017R **M23**

2.4. Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Назив докторске дисертације, циљеви и примењена методологија истраживања у складу су са пријављеном и одобреном темом докторске дисертације. Докторска дисертација садржи следећа поглавља: Увод, Циљеви, Хипотезе, Материјал и методе, Резултати, Дискусија, Закључак, Литература и Прилог.

Рад садржи 32 табеле и 18 графикона.

У поглављу „Литература“ цитиране су 118 библиографске јединице научно-стручних публикација.

У поглављу „Увод“ изложена су кратко и прецизно, досадашња сазнања о здравственој заштити, као и о: моделима здравствених система и реформи истих, изворима финансирања система здравствене заштите, квалитету и индикатора квалитета здравствене заштите, са посебним освртом на задовољство корисника здравственом заштитом и самопроцену здравља.

У поглављу „Циљеви и Хипотезе“ јасно су дефинисани главни и посебни циљеви и хипотезе истраживања.

Главни циљ истраживања:

Самопроцена здравља и задовољство корисника здравственом заштитом зависи од доступности и приступачности здравствене заштите која је условљена животним стандардом и балансом потрошње здравствених услуга у државном и приватном сектору.

Посебни циљеви истраживања били су:

- Испитање и упоређивање разлике у самопроцени здравља и задовољства здравственом заштитом испитаника у односу на демографске карактеристике, социоекономски статус, брачно стање, географску област и тип насеља у 2006. и 2013. години;

- Упоређивање задовољство корисника здравственом заштитом у државном и приватном сектору;

- Испитивање утицаја недоступности неког облика здравствене заштите на самопроцену здравља и задовољство корисника здравственом заштитом;

- Испитивање утицај степена информисаности о темама везаним за здравље на задовољство корисника здравствене заштите и самопроцену здравља;

Постављене су следеће хипотезе:

- У периоду 2006-2013. године дошло је до пада задовољства корисника здравствених услуга, као и погоршања здравственог стања испитаника по сопственој процени;

- Корисници су задовољнији здравственим услугама пруженим у приватном сектору;

- Корисници који нису остварили потребни облик здравствене заштите мање су задовољни здравственом заштитом, а своје здравље процењују као лошије у односу на испитанике који се нису сусретали са датим проблем;

- Испитаници који прате теме везане за здравље путем средстава јавног информисања мање су задовољни здравственом заштитом, а своје здравље процењују као лошије у односу на оне који исте не прате;

У поглављу „Материјал и методе“ прецизно је наведена методологија примењена у истраживању. Као основа за анализу коришћени су подаци из два Национална истраживања здравља становништва Републике Србије, по типу студије пресека, спроведених септембра-октобра 2006. године и октобра-децембра 2013. године. Истраживану популација чинило је одрасло становништво Републике Србије старости 19 и више година. Истраживања су обављена путем интервјуа, хоризонталним

приступом, при чему су коришћени стандардизовани упитници и то: Упитник за домаћинства и Упитник лицем у лице. Национални репрезентативни узорак по типу стратификовани двоетапни узорак, без понављања чинило је укупно 29485 испитаника и то њих 15563 у 2006-тој и 13922 испитаника у 2013-тој години.

Зависне варијабле у истраживању су: задовољство корисника здравственом службом и самопроцена здравља, мерене Ликертовом скалом мерења, а независне: социодемографске карактеристике испитаника, здравствено стање испитаника, коришћење болничке и ванболничке здравствене заштите, превентивни прегледи и неостварена потреба за здравственом заштитом.

Статистичка обрада података извршена је метода дескриптивне и аналитичке статистике. Тестирање значајности разлике учесталости категоријалних података вршено је помоћу χ^2 теста, у виду таблица контингенције. Како би се испитао статистички значај предиктора, а након трансформације свих категорија могућих одговора зависних варијабли по медиани, примењена је биваријантна логистичка регресија. Ризик је оцењен помоћу величине OR (odds ratio) уз навођење 95% интервал поверења. У приказу резултата наведене су вероватноће (p), а значајним су сматране вредности $p \leq 0,05$. Подаци су обрађени у SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 19.0 програму.

У поглављу „Резултати“ јасно, прецизно и детаљно изнети су резултати истраживања, приказани у виду табела и графикана. У анализираном периоду бележи се тренд раста задовољства испитаника здравственом службом, као и побољшање здравственог стања испитаника по сопственој процени. Испитаници су задовољнији здравственим услугама пруженим у приватном сектору, уз истовремени пораст задовољства изабраним лекаром. Испитаници женског пола, мање образовани, незапослени и сиромашни задовољнији су здравственим системом, али своје здравље оцењују као лошије. Задовољни здравственим системом били су и старији испитаници, који немају хроничне здравствене проблеме, који нису одсуствовали са посла услед болести и који повремено врше контролне, лабораторијске прегледе. Супотно томе, испитаници који имају здравствене тегобе, који су одсуствовали са посла услед болести, или били на стационарном лечењу и који редовно обављају контролне, лабораторијске прегледе своје здравље процењују као лоше. Испитаници који нису остварили потребни облик здравствене заштите мање су задовољни здравственим системом, а своје здравствено стање дефинишу као лошије у односу на оне који се нису сусретали са датим проблемом. Испитаници који прате теме везане за здравље путем

средстава масовне комуникације лошије процењују своје здравствено стање, али су задовољнији здравственим системом у односу на неинформисане.

У поглављу „Дискусија“ детаљно су образложени и упоређени резултати истраживања са доступним савременим подацима из ове области. Резултати истраживања недвосмислено указује на значај даљег испитивања индикатора квалитета здравствене заштите у циљу праћења ефеката реформи здравственог система земље у транзицији.

На основу предходно изнетих чињеница, комисија сматра да завршена докторска дисертација кандидата др Наташе Миломира Михаиловић, под називом „**Утицај образаца потрошње здравствених услуга на самопроцену здравља и задовољство грађана здравственом заштитом у Републици Србији**“ по обиму и квалитету израде у потпуности одговара пријављеној и одобреној теми дисертације.

2.5. Научни резултати докторске дисертације

Испитивањем утицаја образаца потрошње здравствених услуга на самопроцену здравља и задовољство грађана здравственом заштитом, а на основу података презентованих у поглављу „Резултати“ и анализе у светлу савремених сазнања презентованих у поглављу „Дискусија“, истакнути су закључци овог истраживања:

1. Пораст задовољства корисника здравственом заштитом у српској популацији у складу је са порастом задовољства испитаника из земаља Источне, Западне Европе и бившег Совјетског Савеза;
2. Слични социодемографски предиктори утичу и на задовољство корисника здравственом заштитом и на самопроцену здравља како у нашем, тако и у бројним другим истраживањима;
3. У већини истраживања, слично нашим налазима, здравствено стање испитаника негативно је повезано са задовољством корисника здравственом службом, док самопроцена здравља, иако субјективни индикатор, најчешће корелира са стварним здравственим стањем испитаника;
4. Упоредна анализа задовољства корисника услуга у државном и приватном сектору, у неразвијеним и средње развијеним земљама света, даје резултате који одговарају нашим, а који су у супротности са умреженим мишљењем да су испитаници задовољнији услугама приватне праксе;
5. Изостанак потребног облика здравствене заштите ствара незадовољног испитаника како у Србији, тако и у свету;

6. Број људи који теме везане за здравље прати путем интернета расте из дана у дан у свету и код нас;

2.6. Примењивост и корисност резултата у теорији и пракси

С обзиром на горе наведено, Комисија оцењује да ова докторска дисертација даје нова и значајна сазнања о утицају образаца потрошње здравствених услуга на самопроцену здравља и задовољство грађана здравственом заштитом у Републици Србији. На основу добијених резултата, пораста задовољства корисника здравственом заштитом, може се закључити да реформа здравственог система започета 90-тих година прошлог века иде у добром правцу, за сада. Сагледавање тренда задовољства испитаника здравственим системом и самопроцене здравља као и дефинисање предиктора који на исте утичу захваљујући периодичним националним истраживањима омогућавају сагледавање како правца у коме реформа здравственог система иде, тако и става становништва према свеопштим реформама друштва земље у транзицији.

Ново, четврто Национално истраживање здравља грађана Србије било би од велике користи како истраживачима, тако и креаторима здравствене политике у даљем праћењу тренда утицаја образаца потрошње здравствених услуга на самопроцену здравља и задовољство корисника здравственом заштитом.

2.7. Начин презентирања резултата научној јавности

Резултати овог истраживања су једним делом објављени у виду оригиналних радова у часописима од међународног значаја. Планирано је да и преостали резултати овог истраживања буду публиковани у неком од истакнутих часописа од међународног значаја, као и да буду приказани на научним и стручним скуповима у форми усмене или постер презентације.

ЗАКЉУЧАК

На основу свега наведеног, Комисија за оцену завршене докторске дисертације кандидата др Наташе Миломира Михаиловић, под називом **„Утицај образаца потрошње здравствених услуга на самопроцену здравља и задовољство грађана здравственом заштитом у Републици Србији“** сматра да је истраживање у оквиру одобрене тезе адекватно постављено, засновано на савременим сазнањима и валидној методологији.

Комисија закључује да докторска дисертација кандидата др Наташе Миломира Михаиловић под менторством проф. др Михајла Јаковљевића, ванредног професора Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Фармакологија и токсикологија, представља оригинални научни допринос у испитивању утицаја образаца потрошње здравствених услуга на самопроцену здравља и задовољство грађана здравственом заштитом у Републици Србији.

Комисија са задовољством предлаже Наставно-научном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу да докторска дисертација под називом **„Утицај образаца потрошње здравствених услуга на самопроцену здравља и задовољство грађана здравственом заштитом у Републици Србији“** кандидата др Наташе Миломира Михаиловић буде позитивно оцењена и одобрена за јавну одбрану.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Проф. др Сања Коцић, ванредни професор Факултета медицинских наука
Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Социјална медицина,
председник

Sanja Kocic

Проф. др Нела Ђоновић, ванредни професор Факултета медицинских наука
Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Хигијена са медицинском
екологијом, члан

N. Djokovic

Проф. др Биљана Миличић, ванредни професор Стоматолошког факултета
Универзитета у Београду за ужу научну област Медицинска статистика и
информатика, члан

Biljana Milicic

Доц. др Ирена Костић, доцент Факултета медицинских наука Универзитета у
Крагујевцу за ужу научну област Патолошка физиологија, члан

Irena Kostic

Др Немања Ранчић, научни сарадник Војномедицинске академије Универзитета
одбране у Београду за ужу научну област Фармакологија, члан

N. Rancic

У Крагујевцу,

08.04.2017.